

LUONNONVARA-ALAN KLUSTERIN KOKOUS

Muistio

Aika:	7.9.2021 klo 13.00 – 16.00
Paikka:	Teams-kokous

- Osallistujat:** Anne-Mari Söderström, pj.
Kaija Kinnunen, MTK
Olli Lipponen, Metsähallitus Metsätalous Oy
Marru Kraft, Lapin AMK
Janne Näkkäläjärvi, Saamelaisalueen koulutuskeskus
Jarmo Saariniemi, Ammattiopisto Lappia
Anne Ristioja, Lapin ELY-keskus
Paula Alho, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Tuula Uusipaavalniemi, ELY-keskus (ennakointivastaavien verkosto)
- Poissa:** Annakaisa Heikkonen, MTK
Tuomo Marttila, Metsätalousyrittäjä
Anna-Riikka Lavia, Arctic Ice Cream Factory
Jari Kurtti, Arctic Superfoods
Johannes Vallivaara, ProAgria Lappi
Rainer Peltola, Luonnonvarakeskus
Rauno Kuha, Luonnonvarakeskus
Kyösti Paloniemi, Lapin koulutuskeskus REDU
Veikko Maijala, Lapin AMK
Jussi Soppela, Lapin AMK

1. Kokouksen avaus, asialista ja sihteerin valinta

Puheenjohtajan teknisten ongelmien vuoksi Tuula Uusipaavalniemi avasi kokouksen.
Hyväksyttiin asialista.
Valittiin kokouksen sihteeriksi Marru Kraft, Lapin ammattikorkeakoulusta.

2. Läsnäolijat

Todettiin läsnäolijat (ks. osallistujalista yllä).
Jäsenmuutoksista todettiin, että TE-toimistoon on laitettu pyyntö nimetä uusi jäsen klusteriin.

3. Edellisen kokouksen muistio

Edellisen kokouksen 18.3.2021 muistio löytyy [luonnonvara-alan klusterin Lapin luotsi -sivulta](#).

4. Klusteritoimijoiden keskeiset ajankohtaiset kuulumiset ja näkymät

Käytäntönä sovittu: Klusterin jäsenet kirjaavat ajankohtaisia kuulumisia ja näkymiä ennen kokousta Luonnonvaraklusterin Teamsin kokouskansioon (Kokous_2021_07_09) tiedostoon. Kokouksen kansioon voi myös tallentaa aineistoja, joita halutaan jakaa kokoukseen osallistuville. Osallistujat tutustuvat etukäteen kirjauksiin ja kokouksessa kukin klusteritoimija nostaa keskusteluun keskeisimmät asiat ja osallistujilla on mahdollisuus kysellä tarkennuksia kirjatusta asioista. Kirjaukset myös muodostavat pohjan muistion kirjauksille.

Klusteritoimijoiden kuulumiset ovat muistion liitteenä.

5. Luonnonvara-alan EU-rahoitusmahdollisuudet uudella kaudella ja siirtymäkaudella

Anne Ristioja kertoi lokakuun lopulla käynnistyvistä keskiviikkoamuisista (klo 9-11) infotilaisuuksista liittyen uuden ohjelmakauden rahoitukseen. Infoissa käsitellään uuden ohjelmakauden ESR ja EAKR-hankkeiden pääasiat: teemat, hanketyypit ja muuta yleistietoa. Päivämäärät varmistuvat myöhemmin ja infojen linkit laitetaan tiedoksi myös klusterille. Todennäköisesti tilaisuudet myös tallennetaan ja ne ovat katsottavissa pari viikkoa. Muut rahastot aloittavat jo nyt, maaseuturahasto lähtee mukaan vuoden 2023 alusta.

Annen esittämä PowerPoint-esitys ”Katset kohti uutta ohjelmakautta 21–27” löytyy luonnonvara-alan klusterin Teamsin kokouskansiosista.

Lapissa on pulaa maaseudun ympäristönhoitoon liittyvistä hankkeista. Olisi mietittävä myös vesiasioita eli vesiosuuskuntien tilaa Lapin mittakaavassa ja tehtävä ennakointia siitä, missä meillä on riskikohtia ympäristöasioissa. Maaseutuekonominen rakenne eli kylien kehittämiseen, asioimiseen ja oppimiseen liittyvissä hankkeissa on paljon tekemistä. Kansainvälinen ulottuvuus ja yhteistyö olisi hankkeissa myös mahdollista. Tiedonvälityshankkeet ovat edelleen toivottuja, kuten myös innovointihankkeet (EIP-hankkeet), joista pidettiin oma infotilaisuus 7.9. Digitalisaatio liittyy moneen asiaan ja on yksi teemoista, joka jatkaa myös uudella ohjelmakaudella. Lapin valmistelua uuteen kauteen on tehty pitkään ja ohjelmaluonnosta voidaan vielä ensi vuoden aikana täydentää. Lapin CAP-suunnitelman painopisteitä on kaksi ja ne on otettu aikaisemmin järjestetyistä työpajoista: kestävä kehityksen mukainen yritystoiminta/kohti hiilineutraalia Lappia sekä Miten taataan elämän edellytykset maaseudulla (laajakaistayhteydet ja muut reitistöt, Lapin imago sekä omana kokonaisuutenaan saamelaisosio).

Uuden ohjelmakauden 2023-2027 alueellisen CAP-suunnitelma on luonnosvaiheessa: [Lapin alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2023-2027, luonnos](#). Maaseuturahoitus kasvaa uudella ohjelmakaudella ja maaseutualueiden määritelmät muuttuvat edelliseen ohjelmaan verrattuna. Ohjelmien yhteensovitus pyritään tekemään entistä joustavammin.

Uudella kaudella on tarkoitus perustaa maaseutujaosto tai -työryhmä, joka tällä kaudella on puuttunut. Työryhmä koostettaisiin maaseudun keskeisistä kehittäjäorganisaatioista. Ryhmä kokoontuisi säännöllisesti ja auttaisi Lapin ELY-keskusta maaseudun strategiatyössä.

Paula Alho kertoi EAKR rahoitusmahdollisuuksien hyödyntämisestä. REACT-haku on auki ja käynnistyy kohta uudestaankin. Rahoitusta on saatavissa painottuen TKI-toimintaan (teemoina mm. vihreä talous, digitaaliset tietovarannot ja niiden vahvistaminen, innovaatiot luonnonvara-alan kehittämiseksi, kiertotalous, toimialojen elinkaarilaskennat). Tällä avataan Euroopan vihreän komission ohjelmaa eli Green Deal:ia enemmän. Lapin Green Deal on vielä viimeistelyvaiheessa. Rakennerahastojen uusi kausi käynnistyy 1.11. Alueellinen rahanjako ja ohjelman viimeiset sisällöt ovat kuitenkin vielä kesken. Uusi ohjelmakausi avataan kick-off-tilaisuudella 3.11, jossa liitot ovat vahvasti mukana. Paljon uutta asiaa on luvassa, joten keskiviikkoamujen viikoittaiset tapaamiset (6-7 kpl) infotilaisuuksien muodossa vaihtuvilla teemoilla ovat tarpeen.

6. Luonnonvara-alan klusterin Lapin luotsi -sivusto

Keskusteltiin Lapin luotsin [luonnonvara-alan klusterisivuston](#) ajantasaisuudesta ja päivitystarpeista ja sovittiin tarvittavista toimista. Klusteri vastaa yhdessä siitä, että sivusto on ajan tasalla ja on sisällöltään tarkoituksenmukainen. Klusterin ennakointivastaava vie sovitun sisällön, tarkistukset, poistot ja lisäykset sivustolle.

Edellisessä kokouksessa sovittiin, että ELY-keskuksen ME-yksiköstä Anne Ristioja ja Sonja Niemelä kokoavat lähdetietoa, jota on hyödynnettävissä klusterisivuston Toimialan ennakoitua ja tutkimusta -linkkiluettelon päivittämiseen. Lisäksi on sovittu, että Tuula Uusipaavalniemelle voi laittaa linkkejä, jos haluaa niitä lisättävän/korjattavan klusterisivustolle.

- Sonja on kerännyt kattavan linkkitiedoston, nyt ne pitäisi laittaa sellaiseen muotoon, että ne voisi lisätä sivuille

Todettiin, että klusterin luotsi-sivuston asiasisältöön on tehtävä kunnollinen katselmointi ja päivitettävä tai poistettava ne, jotka eivät ole ajan tasalla. Tuoreimmat tiedot – eli ennakoitukatsaus 2020 – on sivustolla alimpana eikä tavoita lukijoita, joten siirretään ne ylemmäs. Sovittiin, että Tuula kopioi luonnonvaraklusterin luotsi-sivuston sisällön Teamsiin tiedostoon, johon klusterin jäsenet kommentoivat sisältöä ja kirjaavat muutostarpeita 7.10. mennessä. Tuula ja puheenjohtaja katsovat kommentoidun version kokonaisuuden ja tarvittaessa osallistavat klusterin jäseniä viimeistelyyn ennen muutosten toteuttamista sivustolle.

Luonnonvaraklusterin vuosittainen ennakoitukatsaus, joka löytyy [luonnonvaraklusterin luotsi-sivulta](#) työstettiin vuonna 2020, päivitetään ensi vuonna.

7. Terveiset toimialaklustereiden pj-kokouksesta

Anne-Mari Söderström kertoi terveiset toimialaklusterien puheenjohtajakokouksesta, joka järjestettiin 31.8.2021 (Teams-kokous). Kun kokouksen muistio ja materiaalit on saatavissa, ne tallennetaan myös tämän kokouksen Teams-kokouksiansioon.

Seuraavan toimialaklusterien puheenjohtajakokous on suunniteltu pidettäväksi 16.2.2022 ja sen järjestämisvastuussa on hyvinvointiklusteri. Teema tulee varmaankin olemaan soteuudistuksen ja hyvinvointialueen valmistelutilanne.

8. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

9. Tiedoksi

Lappilaisesta verkostoyhteistyöstä:

- [Lapin Green Deal tiekartta](#)
- [Selvitys työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton kokonaiskuvasta ja kehittämistarpeista Lapissa](#)
- [Lapin Suhdannekatsaus vuoteen 2020](#)
- [Lapin muuttoliikeselvitys](#)
- [Lapin veto- ja pitovoima -tiekartta](#)
- [Sitra/Alueiden osaamisen aika -hanke](#) – Lappi yhtenä alueena mukana

Luonnontuotealan TEM Toimialapalvelun toimialapäällikkö 1.6.2021 alkaen Sirkku Wacklin. Kutsutaan hänet jossain vaiheessa klusterimme kokoukseen, kun toimialakatsaus tai -raportti on saatavilla. Seuraavaan kokoukseen keväällä voitaisiin kutsua Uusiutuvan energian toimialapäällikkö Markku Alm.

Toimialapalvelun uutiskirjeet: <https://tem.fi/toimialapalvelun-uutiskirje>

- Luonnontuotealan julkaisut: <https://tem.fi/toimialapalvelu/luonnontuoteala>
- Elintarvikealan julkaisut: <https://tem.fi/toimialapalvelu/elintarvikeala>
- Uusiutuvan energian julkaisut: <https://tem.fi/toimialapalvelu/uusiutuva-energia>

10. Seuraava kokousaika ja -paikka sekä teema

Seuraava kokous päätettiin pitää 16.3.2022 klo 13–16. Seuraavassa kokouksessa asiana mm. syksyllä 2022 pidettävän matkailuklusterin sekä luonnonvara- ja elintarvikeklusterien ja näiden sidosryhmien yhteiskokouksen suunnittelu. Kokouksen koollekutsuja on luonnonvara-alan klusteri.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:38

Klusteritoimija	Alan/Klusteritoimijan näkökulmasta - Ajankohtaista/tilannekuva nyt - Näkymät/tarpeita, joihin vastattava - Tiedotettavaa
Maaseutuyrittäjä Anne-Mari Söderström	<ul style="list-style-type: none"> - Kesä oli lomailijan kannalta mukava, mutta rehunurmien kasvun kannalta liian kuuma ja kuiva, toinen sato jäi pieneksi. Onneksi ensimmäinen oli hyvä, joten suurempaa pulaa tuskin Lapissa tulee, etelämpänä voi paikoittain olla pahakin. Rehuviljasta veikkaisin tulevan ensi talvena kallista, pääviljelyalueilla huono sato. - Maitotiloja lopettaa tänä vuonna todella monta. Valion sopimuskiintiö ja kasvavat kustannukset ovat saaneet useita tiloja heittämään pyyhkeen kehään jo ennen eläkeikää. Nyt pitäisi kehittää muita vaihtoehtoja näille lopettaville lypsykarjatilaille, ettei maaseutu näivety, tarvitaan uusia ideoita ja toimintaa - 11.9. on maanlaajuinen Lähiruokapäivä, paikalliset MTK-yhdistykset järjestävät tutustumismahdollisuuksia ruuantuotantoon ja tuotteiden ostoon suoraan tiloilta, kannattaa seurata kotikunnan alueen ilmoittelua, järjestetäänkö siellä jotain lystiä :)
MTK Kaija Kinnunen	<p>Kuten Anna-Marikin toteaa, tuotantokustannusten raju nousu ja odotettavissa olevan ostorehujen hinnan nousu ensi talven aikana ovat saaneet erityisesti maito- ja nautatilat miettimään tulevaisuuden vaihtoehtoja.</p> <p>Metsätalouden osalta keskustelussa on paljon kannattavan metsätalouden harjoittamista vaikeuttavia asioita, esim. LULUCF:n ja FSC-sertifikaattien vaatimukset.</p> <p>Väyläviraston investointisuunnitelma vuosille 2022–29 unohtaa täysin Lapin tiestön peruskunnostamisen tarpeet. Sen huomioiminen olisi erityisen tärkeää nyt, kun Kemiin on nousemassa uusi biotuotetehdas.</p>
Metsähallitus Metsätalous Oy Olli Lipponen	<ul style="list-style-type: none"> - Puukaupan vire edelleen hyvä - Lapin luonnonmetsien kartoitus etenee - Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma lausuntokierroksella
Lapin AMK Marru Kraft	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyöllä tulevaisuuteen –hanke (-30.4.2022) tarjoaa edelleen Lapin alueen elintarvike-luonnontuote- ja matkailualan yrityksille rahoitukseen liittyvää neuvontaa. - Valtakunnalliset luonnontuotepäivät järjestetään 3.-4.11.2021. - Lähiruokapäivässä mukana Pöykkölän sadonkorjuumarkkinoilla 11.-12.9 - Elintarvike- ja luonnontuotealan hanketoimijatapaaminen pidettiin 30.8. - Lapin elintarviketalo –sivuston päivitystyö etenee
Ammattiopisto Lappia Jarmo Saariniemi	<p>Louen kuulumisia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kesä 2021 on ollut rakentamisen aikaa: kattoremontteja kolmessa kiinteistössä, vanhan vuonna 1972 rakennetun navetan purkutyöt saatiin valmiiksi kesäkuun lopussa. Tilalle rakennetaan 1 600 m² kokoinen lampola Pelson Suomenlampaille ja Kainuun harmaksille. Lampolan rakennustyöt alkavat viikolla 38. Rakennus valmistuu huhtikuussa 2022. Heti perään aloitetaan nykyisen navetan saneeraus sisätilojen osalta. Kaikki koneet ja laitteet, parsirakenteet, rehustamo ja betonipinnat uusitaan. Lapinlehmät ja lampaat saapuvat Louelle elokuussa 2022. – Luontokohtaamo (EAKR) hankkeeseen kuuluva Kuntouttavan arktisen puutarhan rakentaminen maatöiden osalta aloitetaan kilpailutuksen päätyttyä syys-lokakuun vaihteessa. – Erikoiskasvien osalta tyrnit tuottavat satoa. Samoin viisi vuotta sitten istutetut pakurikäävän ympit alkavat näkyä koivujen rungoissa. Humalaköynnökset ovat kasvaneet

	<p>hyvin kuivasta kesästä huolimatta. Samoin nokkoset ovat menestyneet niin, että viikolla 36 tehdään kolmas korjuukierros.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Luonnonvarakeskuksen kanssa on allekirjoitettu sopimus suorahankintamenettelystä Lapin nurmi- ja tutkimus- sekä asiakashankkeiden kenttäkokeista 1.1.2021. Tähän liittyen uusi nurmikoealue on perustettu alkukesästä 2021. – Luonnonvarakeskuksen kanssa on allekirjoitettu sopimus kansallisen geenivaraohjelman mukaisen geenivaratoiminnan hankinnasta 30.3.2021 (Lapinlehmät, Suomen lampaat ja Kainuun harmaaslampaat). – Luonnonvarakeskuksen kanssa on allekirjoitettu 1.5.2020 pohjoista alkuperää olevien puutarhakasvien geenivarannon ylläpitämisestä Louella. Kyseessä on 55 lajikkeen suuruinen kasvisto, joka on aikaisemmin ollut Apukan arboretumissa. Kyseiset kasvit on tarkoitus istuttaa Kuntouttavaan arktiseen puutarhaan. Tähän liittyen Apukasta siirretään Louelle vielä Pohjan punaherukkapensaita 30 pensasta. Lisäksi myös viiden ryssäpölylajikkeen geenivarannon ylläpito on Louen toimipaikan tehtävänä. – Toimipaikassa pidetään 10.-11.9.2021 Meän markkinat, jossa paikallinen lähiruokatuotanto esittäytyy Louen maalaismaisemassa järjestettävässä maksuttomassa yleisötapauksessa perjantaina klo 12–18 ja lauantaina klo 10–16. Myynnissä on monenlaisia lähiruokatuotteita ja samalla kävijät pääsevät tutustumaan paikallisiin tuottajiin ja yrityksiin. Luvassa on myös navetta- ja tallivierailuja, sekä maatilan työkoneiden esittelyä. Tapahtuma on osa valtakunnallista Osta tilalta! -lähiruokapäivää, jota vietetään lauantaina 11.9.2021. – Uusia opiskelijoita Maatalousalan perustutkinnossa aloitti 27, joista 8 opiskelee maaseutuyrittäjäksi. Puutarhapuolella on yli 20 opiskelijaa ja metsäpuolella 20. Lokakuun lopussa alkaa uudet kurssit Eläintenhoidon ammattitutkinnossa, joihin tähän mennessä on ilmoittautunut 38 opiskelijaa. – Ammattiopisto Lappian Maaseutuyrittäjyyden osaamiskeskukseen kehittämiseksi on perustettu kehittämistyöryhmä, johon kuuluvat tontilla olevat yrittäjä, Tervolan elinkeinojohtaja, henkilöstön ja johdon edustajat sekä toimipaikkapäällikkö. Tavoitteena on miettiä toimipaikan koulutustarjontaa 5–10 vuoden päähän, tilaratkaisuja ja yritysysteistyötä. – Hankepuolella Louella on menossa: <ul style="list-style-type: none"> o Luontokohtaamo -Metsä-, puutarha- ja eläinaiheiset oppimisympäristöt-kehittämis- ja investointihanke (Lappia hallinnoi, Luke osatoteuttajana) o Ympärivuotinen kaupunkiviljely ja lähiruokatuotaminen Kemissä -investointihanke (Lappia hallinnoi) o HobUp Suomalaisen humalan tuotannon käynnistäminen (EAKR) (Luke hallinnoi, Lappia ja Järvisuomen ammatti-instituutti osatoteuttajina) o Lapin lehmään perustuvan erikoistumisen mahdollisuudet osana pohjoisia elinkeinoja -hanke (Lapin yliopisto Arktinen keskus hallinnoi, Lappia ja Luke osatoteuttajina) o Arktinen nokkonen (EAKR) (Luke hallinnoi, Lapin amk osatoteuttajana. Ammattiopisto Lappia Loue on tarjonnut peltoalueen ja kasvihuoneen koetoiminnalle 7 ha suuruiselta peltokoealueelta. – Opetusmaatilalle rekrytoitu kaksi uutta henkilöä: <ul style="list-style-type: none"> o Maataloustyönohjaaja agrologi Marita Kurkinen. Marita suoritti opintoihin liittyvän harjoittelun Louella ja teki myös opinnäytetyönsä Louelle tulevien lapinlehmien maidon jatkojalostukseen liittyen: "Pohjoissuomenkarjan maidon jatkojalostamisen mahdollisuudet Ammattiopisto Lappian Louen toimipisteessä" Julkaisun pysyvä osoite on http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021061115746 o Maataloustyöntekijä eläintenhoitaja Iida Saari. Iida on valmistunut Louelta ja on työskennellyt robottinavetoilla Tervolassa ja Keminmaassa.
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Ammattiopisto Lappialle on palkattu kestävä kehityksen asiantuntija Anu Rautiala. Hänen tehtävänä on kirjoittaa kestävä kehityksen strategia Lappialle ja auttaa toimipaikkoja kehittämään ja viemään eteenpäin käytännön ratkaisuja kestäväan kehitykseen liittyen. - Syyskuun lopussa Louen Hurttahotellissa aloittaa uusi yrittäjä sveitsiläinen Rachel Frei Banderei.
<p>Saamelaisalueen koulutuskeskus Janne Näkkäläjärvi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Koulutusympäristön kehittäminen Toivoniemen opetusteurastamossa laiteinvestointihanke (EAKR) sai rahoituksen keväällä 2021. Kesto 03/22 asti - Lisäksi olemme vieneet eteenpäin mahdollisen uuden opetusteurastamon (poro) rakentamisprojektia Inariin. Neuvottelut vielä kuitenkin kesken OPH/OKM:n kanssa. - Dialogiaa ja kohtaamisia Arktisella Interreg hankkeessa on käsitelty eräänä painopisteaiheena alkuperäiskansojen ruokakulttuuria ja –suvereniteettia siten, että tutkijakenttä ja elinkeinonharjoittajat käyvät/ovat käyneet aktiivista vuoropuhelua. Työpajoja järjestetty lähinnä online-muotoisena - Lokakuun alussa (6.-7.10) tulossa porotyöpaja Inarissa yhteistyössä SAKK:n, Oulun Thule Instituutin ja Sámi sosterin kanssa. Aiheena mm. Työhyvinvointi, porotalouden tukipolitiikka ja tulevaisuuden kehittämisasiat - Luonto- ja ympäristöalan pt vetänyt hyvin opiskelijoita - Pääkoululla Inarissa on tulossa korjausinvestointeja - Utsjoen ärm liittyen ollaan yhdessä Lapin amk:n kanssa matkailuun liittyvä tv-koulutustarjous laitettu vireille
<p>ELY-keskus Anne Ristioja Paula Alho</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 2.9.2021 pidetyn koulutuksen tallenteen pääsee katsomaan seuraavan linkin kautta: https://www.youtube.com/watch?v=KURaWngVubw Videon kuvauksen alla on Näytä lisää -painike, jota klikkaamalla näet mm. tallenteen aikaleimat, joiden kautta pääset halutessasi suoraan kyseiseen kohtaan tilaisuutta. Saavutettavuusvaatimuksista johtuen tallenne on katsottavissa kahden viikon ajan eli vain 16.9.2021 saakka. - Maaseutupuolella on jaossa nyt myös jo ns. Elpymisvaroja mm. Maatilojen investointeihin sekä laajakaistainvestointeihin. Seuraava laajakaistahaku päättyy 30.9.2021. Alkamassa on haku myös ns. EIP-hankkeisiin, jotka ovat ns. Innovaatiorahastoja sekä pikapuolin haku maaseudun yrityksille. Niissä tuen kohde voi olla asiantuntija-apu omistajanvaihdoksiin sekä energiainvestointeihin. Lisätietoa www.maaseutu.fi/elpymisrahoitus - Menossa ns. Siirtymäkaudet 2021 ja 2022: rahoitus jatkuu tauottomana ja vanhan kauden säännöin ja ohjelmin. Uusi kausi alkaa näillä näkymin vasta vuoden 2023 alusta. - Seuraava hankehakujen hakujakso päättyy 30.9.2021 ja yrityshankkeissa 30.11.2021. Koulutuksen tallenteesta saa asiasta lisätietoa.